

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

MAKARNA

●●● SEKTÖR RAPORLARI

İhracat Genel Müdürlüğü
Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı

MAKARNA

SEKTÖRÜN TANIMI

Tablo 1: Sınıflandırma

SITC NO	048.3 : makarna
ARMONİZE NO	1902 : makarnalar
	190211: yumurta içeren pişirilmemiş makarna
	190219: yumurta içermeyen pişirilmemiş makarna
	190220: doldurulmuş makarna
	190230: diğer makarnalar
	190240: kuskus

Makarna sert durum buğdayından elde edilen irmiğin su ve bazı zenginleştirici maddeler ile karıştırılması, biçim verilmesi ve kurutulması suretiyle elde edilen oldukça besleyici ve uluslararası ticarete de talep gören bir gıda maddesidir.

Günümüzde makarna besleyici, lezzetli, ucuz, hazırlanması kolay, raf ömrünün uzun olması gibi pek çok özelliğe sahip olması nedeniyle unlu mamuller içerisinde ekmekten sonra en çok tüketilen gıda maddesi haline gelmiştir.

Makarnanın tarihçesi incelendiğinde iki farklı yaklaşım göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki makarnanın ilk kez M.Ö. 1700–1100 yılları arasında Çinliler tarafından yapıldığı ve 1292 yılında ünlü gezgin Marco POLO tarafından keşfedilerek günümüzde makarnanın anavatanı olarak kabul edilen İtalya'ya getirildiğidir. Diğer görüş ise İtalyanların makarnayı Araplardan aldığı yönündedir. Ortadoğu ile ticaret yapan İtalyanların o zamanlar “el-rişta” günümüz mutfağında ise “erişte” olarak adlandırılan yiyeceği kendi ülkelerine götürdüğüdür.

Dünya ticaretinde önemli bir yer tutmakta olana makarna, spagetti ve benzeri ürünler Uluslararası Ticaret Sınıflandırmasında (SITC) 048.3, Armonize Sistem Nomenklatürü'ne göre hazırlanan İstatistik Pozisyonlarına bölünmüş Gümrük Tarife Cetvelinde ise 19.02 pozisyon numarası ile “Makarnalar (pişirilmiş veya et ile veya diğer maddelerle doldurulmuş veya başka şekilde hazırlanmış olsun olmasın spagetti, macaroni, şehriye, lazanya, gnocchi, ravioli, canelloni gibi)”; ve “Pişirilmemiş makarna (doldurulmamış veya başka şekilde hazırlanmamış)” şeklinde tanımlanmıştır.

SEKTÖRÜN DÜNYADAKİ DURUMU VE DÜNYA TİCARETİ

Dünya’da makarna ürünlerine olan talep, artan gelir düzeyi ile birlikte batı tarzı yemek alışkanlıklarına yönelen tüketici tercihi ve bu ürünlerin lezzeti, ucuzluğu, besleyici olması, kolay hazırlanması, uzun süre muhafaza edilebilmesi gibi özelliklerinden dolayı istikrarlı bir artış göstermektedir. Makarna ürünlerinin üretiminin temel hammaddesi olan durum buğdayına bağımlılığı ve makarnalık sert buğday türünün dünyanın belirli bölgelerinde yetişiyor olması bu ürünlerin talep edildiği ancak üretimin yurt içi talebi karşılamaya yetmediği veya hiç üretimin yapılmadığı ülkeleri net ithalatçı konumuna sokmaktadır. Ülkeler bazı zamanlarda kendi iç pazarlarında ürün çeşitliliğini sağlamak amacıyla da ithalat yapabilmektedir.

Dünya Üretimi ve Tüketimi

Toplam 14,3 milyon tonluk dünya makarna üretiminde İtalya en fazla makarna üretimi yapan ülke konumundadır. İtalya'dan sonra en fazla makarna üretimi yapan ülkeler sırasıyla ABD, Brezilya Türkiye ve Rusya'dır

Tablo 2: Ülkeler İtibariyle Dünya Makarna Üretimi (Ton)

Sıra	Ülkeler	2014	2014 %Pay
1	İtalya	3.408.499	23,8
2	ABD	2.000.000	14
3	Brezilya	1.204.900	8,4
4	Türkiye	1.202.440	8,4
5	Rusya	1.083.000	7,6
6	İran	400.000	2,8
7	Mısır	353.895	2,5
8	Arjantin	337.000	2,4
9	Meksika	334.179	2,3
10	Almanya	329.540	2,3
	Diğerleri	32.973	25,5
	Dünya Toplamı	14.300.000	100

Kaynak: International Pasta Organization 2014

Dünya kişi başı makarna tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında İtalya ilk sırada yer almaktadır. İtalya'yı Tunus, Venezuela ve Yunanistan izlemektedir. Türkiye ise 2014 yılı itibarıyla kişi başı 6,8 kg'lık yıllık tüketimi ile ancak 19'uncu sırada yer almıştır.

Tablo 3: Ülkeler İtibariyle Kişibaşına Düşen Makarna Tüketimi (kg)

Sıra	Ülkeler	Tüketim
1	İtalya	24.9
2	Tunus	16.0
3	Venezuela	13.2
4	Yunanistan	11.2
5	İsviçre	9.2
6	ABD	8.8
7	Almanya	8.5
8	İran	8.5
9	Şili	8.4
10	Peru	8.2
	Diğerleri	5,0
	Dünya Ortalaması	6,4

Kaynak: UNAFPA 2014

Dünya İhracatı

Dünya makarna ihracatı 2015 yılında yaklaşık 8,3 milyar dolarlık bir hacme ulaşmıştır. Dünya makarna pazarının en önemli aktörü %31,8'lik pazar payı ile İtalya'dır. Ancak, uluslararası pazarlarda yaşanan ve temelde fiyat/kalite kriterine dayalı gerçekleşen rekabet, ülke bazında pazarlarda başarılı olma şansını diğer ihracatçı ülkelere de tanımaktadır.

Dünya makarna ihracatında son 15 yıllık dönemde genel bir artıştan söz etmek mümkündür. Bu artış, esas olarak dünya genelinde büyüyen pazarla birlikte, üretici ülkelerin kendi yerli makarna sanayicilerine bu tür ürünlerin ihracatında çeşitli teşvikler vermek suretiyle ihracata yönelik üretim gerçekleştirmelerinden kaynaklanmaktadır.

Çin, Türkiye, Tayland ve İtalya'dan sonra en büyük makarna ürünleri ihracatçısı ülkeler olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4: Ülkeler İtibariyle Dünya Makarna İhracatı (Değer: Milyon ABD Doları)

Sıra	Ülkeler	2013	2014	2015	2015 %Pay
1	İtalya	2.881	2.971	2.636	31,8
2	Çin	812	839	820	9,9
3	Türkiye	494	507	418	5,1
4	Tayland	407	403	394	4,8
5	A.B.D	364	377	388	4,7
6	Güney Kore	321	320	331	4
7	Belçika	301	305	276	3,3
8	Fransa	224	237	217	2,6
9	Almanya	217	228	215	2,6
10	Kanada	176	166	178	2,1
	Diğerleri	2.890	3.048	2.409	29
	Dünya Toplamı	9.087	9.402	8.282	100

Kaynak: ITC Trademap veritabanı. <http://www.trademap.org>

*Sıralama 2015 yılı ihracat değeri bazında yapılmıştır

Türkiye dünya makarna ihracatında söz sahibi ülkelerden birisidir. Ülkemizin dünya makarna ihracatından aldığı pay 1992–1997 yılları arasında devamlı artarak 1996 yılında %2,9 ve 1997 yılında da %3,5'a ulaşmıştır. Ülkemiz 1996 ve 1997 yıllarında İtalya ve Çin'in ardından en büyük 3'üncü ihracatçı ülke konumuna yerleşmiştir. 1998 yılında İtalya ve ABD'nin ardından 3'üncü önemli ülke konumunu sürdüren Türkiye bu yıldan itibaren ihracatımızda kaydedilen düşüşlerle birlikte dünya makarna ürünleri ticaretinde önemli ölçüde gerilemiştir. Ancak, Türkiye'nin Ortadoğu ve Afrika ülkeleri gibi yeni pazarlara yönelmesi sonucu özellikle 2003 yılından sonra makarna ihracatı hızlı bir biçimde artış kaydetmiş, 2005 yılına gelindiğinde Türkiye dünya makarna ihracatı sıralamasında tekrar ilk on ülke içerisine girmiştir. 2015 yılı itibariyle ise Türkiye dünya makarna ihracatında 3'üncü sırada bulunmaktadır.

Dünya İthalatı

Makarna ürünlerinin dünyadaki en önemli ithalatçıları ABD başta olmak üzere Almanya Fransa, İngiltere ve Kanada'dır. İtalya, bu ülkelerin en önemli tedarikçisi konumunu uzun yıllardır muhafaza etmeyi başarmıştır.

Tablo 5: Ülkeler İtibariyle Dünya Makarna İthalatı (Değer: 1000 ABD Doları)

Sıra	Ülkeler	2013	2014	2015	2015 %Pay
1	A.B.D.	858.696	887.280	916.632	11,4
2	Almanya	769.805	808.131	730.650	9,1
3	Fransa	649.757	652.415	591.823	7,4
4	İngiltere	564.782	607.970	588.743	7,3
5	Kanada	403.046	408.485	421.084	5,2
6	Japonya	344.030	322.941	304.480	3,8
7	Hong Kong	260.631	279.291	299.530	3,7
8	Hollanda	254.085	268.656	228.845	2,9
9	Belçika	200.871	210.163	187.372	2,3
10	Avustralya	189.224	191.151	176.111	2,2
	Diğerleri	3.848.155	4.188.818	3.578.702	40
	Dünya Toplamı	8.343.082	8.825.301	8.023.972	100

Kaynak: ITC Trademap veritabanı. <http://www.trademap.org>

*Sıralama 2015 yılı ithalat değeri bazında yapılmıştır

TÜRKİYE'NİN ÜRETİMİ

Türk gıda sanayinin öncü sektörlerinden biri olan makarna sanayinin temelleri ülkemizde Cumhuriyetin ilk döneminde atılmıştır. Ülkemizde makarna daha önce erişte adı altında tamamı evlerde yapılan ve tüketilen bir ürün iken, 1922 yılında İzmir Bayraklı'da kurulan ilk makarna fabrikasının faaliyete geçmesiyle bu ürünün ülkemizdeki sanayi tipi üretimine geçilmiştir. Bu tarihten, 1950'lere kadar küçük işletmelerde ve düşük kapasitelerde yapılan üretim yerini 1960'larda yüksek kapasiteli, büyük işletmelere devretmiş ve toplam kurulu üretim kapasitesi 1960 - 1970 yılları arasındaki on yıllık süreçte yaklaşık 3 kat artmıştır. 1970'li yıllarda modern teknoloji ile donatılmış büyük tesislerin birbiri ardına açılmasıyla sektördeki ivme artmış ve 1980 yılı itibariyle yeni açılan fabrikaların yanısıra mevcut fabrikaların da kurulu kapasitelerini artırmaları sonucu toplam 6 fabrikada 250 bin ton'luk bir üretim kapasitesine ve 110 bin ton yıllık bir üretim hacmine ulaşılmıştır.

1990'lı yılların başlarından itibaren ülke çapında ihracata yönelik sanayileşme stratejisinin ağırlıklı olarak uygulanmasıyla makarna ihracatımızda görülen canlanma, iç talepteki eş zamanlı büyüme ile paralel gelişince makarna sektöründe faaliyette bulunan büyük fabrikalar kapasitelerini artırma yoluna gitmişlerdir.

Günümüzde Türk makarna sanayi içerisinde bölgesel talebi karşılamaya yönelik çalışan tesislerin yanısıra teknolojik açıdan gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek düzeye gelmiş, üretiminin önemli bir bölümünü ihracata yönlendirmiş, büyük entegre tesisler de dahil olmak üzere çok sayıda fabrika faaliyet göstermektedir. Türkiye artık 2 milyon tonu aşan kurulu kapasitesi ile dünyanın en büyük makarna üreticisi ülkelerinden birisidir.

Sektördeki mevcut üretim tesisleri coğrafi dağılım açısından makarna üretiminde ana girdi olan sert durum buğdayının yetişme alanları olan Güneydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Batı Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 6: Türkiye'nin Makarna Üretimi (Ton)

Yıl	Üretim	Yıl	Üretim
1993	380.000	2004	500.000
1994	406.000	2005	580.516
1995	439.000	2006	558.517
1996	463.000	2007	571.292
1997	504.000	2008	640.985
1998	480.000	2009	595.160
1999	510.000	2010	732.410
2000	540.000	2011	863.967
2001	445.000	2012	976.643
2002	475.000	2013	1.026.430
2003	438.000	2014	1.202.516

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) verileri

Makarna yüksek besin değeri, ucuz fiyatı, kolay depolanabilmesi ve hazırlanması, üretiminde kullanılan modern teknoloji, kolay bulunabilmesi ve ilave soslarla besin değerinin ve lezzetinin artırılabilmesi gibi özellikleri ile kullanımı dünyadaki tüketici tercihlerine paralel olarak Türkiye'de de tüketimi artan bir üründür. Ancak yıllar itibariyle istikrarlı bir şekilde artan iç talebe karşın kişi başına tüketim sektöründe söz sahibi ülkelerin gerisinde kalmaktadır. 2014 yılı itibariyle Türkiye'deki kişi başına düşen tüketim miktarının 6,8 kg olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkemizde daha çok çubuk, spagetti, erişte, tırtıl, lokma, bamya, midye, burgu ve fiyonk şeklinde makarnalar tüketilmekte olup, son yıllarda ihraç amaçlı değişik çeşitlerde makarnalar da firmalarımızın ürün yelpazelerinde yerlerini almaktadır. Ayrıca tel, arpa, harf ve yıldız şeklindeki şehriyeler ve kuskus da tüketiciler tarafından yoğun olarak talep görmektedir.

TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİ

İhracat

Türkiye'nin ilk makarna ihracatı makarna sanayinin üretime geçtiği 1922 yılından 48 yıl sonra 1970 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren makarna ürünleri ihracatımızda dönemsel olarak görülen dalgalanmalara rağmen uzun dönemde önemli artışlar kaydedilmiştir. 2009 yılında yaşanan küresel kriz neticesinde değer bazında düşüşe geçen makarna ihracatımız 2010 yılında krizin etkilerinin azalması sonucu toplam 297 bin ton ve 186 milyon ABD doları düzeyinde gerçekleşerek bir önceki yıla göre miktar bazında %39,3 oranında, değer bazında da %24,4'lük bir artış göstermiştir. 2015 yılında ise makarna ihracatımız toplam 672 bin ton ve 418 milyon ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

Genel olarak Türk makarna ihracatının seyrini 1970-1990 ve 1990 sonrası dönemleri olarak iki ayrı devrede incelemek mümkündür. İlk dönemde makarna ihracatımızın yeni açılan makarna fabrikalarının devreye girmesi ve mevcut olanların da kapasite artırımlarına gitmeleri sonucu istikrarlı ve oldukça hızlı bir artış eğilimi içerisine girdiği görülmüştür. Ancak bu artışlar, makarna ürünlerine yönelik yurt içi talebin bu ürünlere ait arz miktarıyla paralel seyretmesi ve aradaki miktar farklarının yüksek dış satım rakamlarına izin vermemesi nedeniyle yüksek seviyelere ulaşamamıştır. 1970 yılında sadece 13 ton olan makarna ihracatımız 1980 yılında 2.197 ton'a, 1980 - 1990 yılları arasında da 13.022 tona ulaşmıştır.

Tablo 7: Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Makarna İhracatı
(Miktar: Ton Değer: 1000 ABD Doları)

Yıl	Miktar	Değer	Yıl	Miktar	Değer
1983	3.189	1.023	1999	23.987	9.984
1984	4.920	1.631	2000	25.515	9.683
1985	8.723	2.708	2001	34.284	11.586
1986	12.650	3.920	2002	48.372	16.752
1987	16.917	5.128	2003	69.071	26.848
1988	23.159	7.413	2004	126.000	50.263
1989	16.844	6.314	2005	164.413	65.507
1990	13.022	6.189	2006	191.620	80.152
1991	48.105	19.595	2007	177.971	107.889
1992	59.731	18.394	2008	175.614	181.953
1993	52.856	23.538	2009	213.516	149.432
1994	85.463	37.449	2010	297.464	185.913
1995	111.230	53.214	2011	404.087	285.305
1996	108.894	58.106	2012	505.613	357.850
1997	135.989	70.129	2013	693.212	494.026
1998	90.949	45.199	2014	735.285	507.051
-	-	-	2015	672.105	418.183

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

1990 ve sonrasını kapsayan ikinci dönemde ise ihracata yönelik sanayileşme stratejisinin ağırlıklı olarak uygulanmasıyla ihracat potansiyeli olan firmalar üretim miktarları ve kapasite kullanım oranlarını artırarak oluşturdukları talep fazlası üretimlerini ihracata yöneltmişlerdir.

Öte yandan 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetleri'nin yeni pazarlar olarak ortaya çıkması, Dahilde İşleme Rejimi uygulamaları ve 01 Ocak 1996 tarihinden itibaren uygulamaya giren Gümrük Birliği Anlaşması gibi etkenler makarna ihracatımızın yıllar itibariyle artmasına destek olmuştur.

1991 Körfez krizi sonucu 1991 yılı itibariyle 4'üncü büyük makarna ürünleri pazarımız olan Irak'a konulan ambargo, 1996 yılında en önemli ihraç pazarımız olan ABD'nin anti dumping ve telafi edici vergi uygulamaya koyması 1997 Güneydoğu Asya ve sonrasında da 1998 Rusya krizleri ihracatçılarımızın Ortadoğu ve Afrika ülkelerine yönelmesine neden olmuştur. 1999 yılından itibaren yeniden istikrarlı ihracat artışı sağlanmıştır. 1990-2000 yılları arasında yaklaşık 2 kat, 2000-2015 yılları arasında ise yaklaşık 27 kat artarak 672.000 tona ulaşmıştır.

1989-1995 yılları arasında ABD, 1995-1999 yılları arasında Rusya Federasyonu, 2000 yılında Belçika ve 2001 yılında Gürcistan makarna ürünleri ihracatçılarımızın yöneldiği en önemli pazarlar olurken 2003 ve 2004 yıllarında Birleşik Arap Emirlikleri ve Azerbaycan en

önemli ihraç pazarlarımız olarak ortaya çıkmışlardır. 2005- 2008 yılları içerisinde ise Birleşik Arap Emirlikleri, Irak ve Benin en önemli ihraç pazarlarımız iken 2011 yılındaki en önemli ihraç pazarlarımız sırasıyla Angola, Togo, Benin, Irak ve Japonya olurken, 2015 yılındaki en önemli ihraç pazarlarımız sırasıyla Benin, Angola, Japonya ve Irak olmuştur.

Tablo 8: Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Makarna İhracatı
(Miktar: Ton Değer: 1000 ABD Doları)

Sıra	Ülke Adı	2013		2014		2015		2015 Pay
		Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	%
1	Benin	112.667	76.915	75.840	48.831	75.633	42.458	10,2
2	Angola	77.444	53.839	97.981	64.899	68.648	39.293	9,4
3	Japonya	25.138	21.332	29.297	24.954	37.085	32.740	7,8
4	Irak	41.317	26.420	56.649	35.623	53.014	29.643	7,1
5	Somali	19.094	13.482	18.969	13.168	40.431	24.061	5,8
6	Togo	34.633	23.654	39.790	25.724	42.831	23.654	5,7
7	Suriye	20.777	13.942	57.611	39.000	31.079	19.020	4,5
8	Cibuti	20.372	14.638	24.339	17.155	30.672	18.969	4,5
9	Kamerun	20.106	14.213	21.272	14.305	24.203	14.601	3,5
10	Nijer	29.739	22.259	16.253	11.711	16.119	10.242	2,4
	Diğerleri	202.740	148.285	188.028	134.550	139.890	91.975	22
	Genel Toplam	693.212	494.026	735.285	507.051	672.105	418.183	100,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

* Sıralama 2015 yılı içerisinde ihracatı yapılan makarna değeri bazında yapılmıştır

